

МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ УСНОГО ЯПОНСЬКОГО МОВЛЕННЯ

A Обґрунтовується потреба у використанні змішаного навчання для викладання іноземних мов в університеті. Наводиться загальноприйнята класифікація базових моделей змішаного навчання, і, відштовхуючись від неї, пропонуються чотири основні моделі змішаного навчання майбутніх філологів усного японського мовлення: модель «Face-to-Face Driver» (рівень володіння мовою A1), модель почергового розподілу форм роботи (рівень володіння мовою A2), модель «Зміна робочих зон» (рівень володіння мовою B1) та модель «Перевернута аудиторія» (рівень володіння мовою B1/B2). Згадуються також три допоміжні моделі: «Flex», «Online Lab» та «Self-Blend», які можуть бути використані для вдосконалення окремих видів мовленнєвої діяльності та формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Ключові слова: навчання усного мовлення; змішане навчання; моделі змішаного навчання; модель «Face-to-Face Driver»; модель почергового розподілу форм роботи; модель «Зміна робочих зон»; модель «Перевернута аудиторія»

S *Dybyska Tetiana. Blended Learning Models of Japanese Oral Language Instruction.*

The article dwells upon the advantages of using blended learning for foreign language instruction in the university. The author includes general classification of the basic models of blended learning, and based on this classification four main blended learning models for Japanese oral language instruction are presented: Face-to-Face Driver Model (A1 language proficiency level), Activities Rotation Model (A2 language proficiency level), Working Space Rotation Model (B1 language proficiency level) and Flipped Classroom Model (B1/B2 language proficiency level). The following three additional models which can be used for improving certain language skills and building competence in linguistic, social and cultural field are also mentioned: Flex Model, Online Lab Model and Self-Blend Model.

Key words: oral language instruction; blended learning; innovative technologies in education; face-to-face driver model; activities rotation model; working space rotation model; flipped classroom model

Дибська Тетяна Сергіївна, асистентка кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Dybyska Tetiana, assistant of the Department of Languages and Literatures of the Far East and South-Eastern Asia of the Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

E-mail: whirlwhite@gmail.com

Актуальність проблеми. Характерною для останніх років є тенденція до скорочення в навчальному плані кількості аудиторних годин, які виділяються на навчання іноземних мов. Тому виникає потреба у збалансованому розподіленні між аудиторною та самостійною роботою вправ, що розвивають різні види мовленнєвої діяльності. Це, в свою чергу, підвищує важливість форм роботи, що виконуються дистанційно. Онлайн середовище дозволяє успішно контролювати самостійну роботу студентів, а об'єднання очних та онлайн форм роботи у межах продуманої моделі змішаного навчання дає змогу успішніше розвивати ключові навички майбутніх філологів, а зокрема, навички усного мовлення, ніж за умови використання суто традиційних методів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Перша класифікація моделей змішаного навчання, які можуть бути застосовані для різних сфер освіти, була розроблена М. Хорном і Х. Стейкер. Чимало науковців докладали зусилля, щоб переосмислити базові шість моделей, які були ними виділені, та адаптувати ці моделі до своїх навчальних потреб. Серед науковців, які займалися дослідженням цього питання, варто виділити праці В. Фандей,

М. Мохової, В. Утьомова, П. Горєва, Г. Ткачук, а також монографію В. Кухаренко. Питаннями застосування моделей змішаного навчання до викладання іноземних мов у закладах вищої освіти займалися І. Айнутдінова, В. Завгородній, Г. Чепурних, Т. Попова., Т. Ненашева, І. Просвіркіна, Т. Садретдінова, М. Яхно, А. Фролова та ін.

Однак зауважимо, що проблема викладання східних мов, специфіка яких доволі відрізняється від мов західних через фонетичні, граматичні, лексичні та лінгвосоціокультурні відмінності, є дослідженою недостатньо.

З огляду на зазначені вище праці, **метою** даної статті стало розроблення та адаптація моделей змішаного навчання, що можуть бути застосовані для навчання усного японського мовлення майбутніх філологів на різних етапах володіння іноземною мовою (від A1 до B2).

Завдання дослідження: на базі переосмислення існуючих досліджень моделей змішаного навчання підібрати моделі, які б було доцільно використовувати для навчання майбутніх філологів усного мовлення на різних рівнях володіння японською мовою, описати особливості функціонування цих моделей в освітньому процесі, а також загальні очікування від розвитку на-

вичок та умінь студентів за умови використання певної моделі.

Викладення основного матеріалу. Перед нами поставило завдання визначити найоптимальніші моделі змішаного навчання майбутніх філологів усного японського мовлення на різних етапах формування комунікативної компетентності. Проаналізувавши праці науковців, у яких за загальноприйнятою класифікацією виділяються шість основних моделей змішаного навчання (Face-to-Face Driver, Rotation Model, Flex Model, Online Driver Model, Online Lab Model та Self-Blend Model) [8], було встановлено, що найприйнятнішими для досягнення наших цілей є модель Face-to-Face Driver і різновиди моделі Rotation.

У моделі «Face-to-Face Driver» – «Драйвер – освіта вічна-віч» (жорстка модель, підтримувальна модель) загалом переважають традиційні (аудиторні) форми роботи, електронне навчання використовується в якості доповнення, фрагментарно під час занять. Викладач особисто дає основний обсяг навчального матеріалу, по мірі необхідності включаючи онлайн навчання як допоміжне. Ця модель часто охоплює аудиторну роботу і роботу на комп'ютерах [5, с. 73]. У такій моделі зберігається кількість аудиторних годин, але збільшується кількість годин самостійної роботи; викладач має можливість контролювати індивідуальний процес навчання кожного студента [7, с. 121; 2]. Означена модель передбачає вивчення матеріалу на очних заняттях в аудиторії; електронні ресурси використовуються лише для закріплення і поглиблення знань [6, с. 191; 1].

Отже, модель «Face-to-Face Driver» передбачає, що основну інформацію, а також навички та вміння студенти набувають під час аудиторної роботи; дистанційні форми роботи є додатковими, під час них студенти закріплюють і вдосконалюють знання, навички та вміння.

Під час навчання усного японського мовлення модель «Face-to-Face Driver» є ключовою на початковому етапі навчання (рівень А1), що відповідає першому курсу ОР «бакалавр», адже більшість студентів починають вивчати японську мову «з нуля» і тому безпосередній контакт із викладачем є вкрай важливим.

Суть *ротаційної моделі (Rotation Model)* полягає в чергуванні традиційного очного аудиторного навчання і самостійного онлайн навчання в індивідуальному режимі (наприклад, через Інтернет за планом посилань, складеним викладачем; на спеціальному сайті). При такій моделі навчальний час по черзі розподіляється між індивідуальним електронним навчанням і навчанням в аудиторії [5, с. 73]. Відповідно до ротаційної моделі збільшується частина дистанційних форм роботи. Очні й дистанційні завдання перебувають у паритеті. На дистанційне навчання виносяться окремі блоки інформації, відбувається формування мовленнєвих навичок і умінь як на базі, так і без попередньо сформованих первинних умінь.

Для навчання майбутніх філологів усного японського мовлення вважаємо доцільним застосовувати три різновиди ротаційної моделі: власне ротаційна модель, модель «Зміна робочих зон» і модель «Перевернута аудиторія».

Власне ротаційна модель (для якої пропонуємо назву «*модель почергового розподілу форм роботи*») передбачає використання більшої частини онлайн та дистанційних форм роботи (порівняно з моделлю «face-to-face»).

Модель почергового розподілу форм роботи у процесі навчання усного японського мовлення може бути застосована: 1) на етапі вивчення японської мови, коли у студентів настає готовність розуміти навчальний матеріал, а також самостійно без підтримки викладача виконувати вправи з новим мовним / мовленнєвим матеріалом; 2) на початку вивчення теми, коли студенти знайомляться з новим лінгвальним, паралінгвальним та екстралінгвальним матеріалом, новими ситуаціями комунікації.

З огляду на навчальний план, дану модель пропонується використовувати для роботи зі студентами рівня володіння мовою А2, що відповідає другому курсу ОР «бакалавр».

Різновидом ротаційної моделі є модель «*Зміна робочих зон*». У процесі навчання усного японського мовлення цю модель вважаємо доцільним застосовувати під час вивчення «*ненового матеріалу*» а також для формування мовленнєвих умінь: під час підготовки студентів до аудіювання тексту на вже знайому тему, на підготовку та продукування монологів і діалогів у межах теми, що вивчалася. Отже, описувану модель доцільно застосовувати після моделі почергового розподілу форм роботи (на рівні навчання мови В1-В2), що за навчальним планом можна співвіднести з рівнем володіння мовою, який мають студенти третього курсу ОР «бакалавр». Модель «Зміна робочих зон» передбачає створення робочих зон. Три перші та п'ята зона створюються в аудиторії, тоді як четверта охоплює безпосередню самостійну роботу, під час якої студенти автономно виконують різноманітні індивідуальні та групові завдання. 1) Перша робоча зона – групова та індивідуальна робота під керівництвом викладача. Робота в даній зоні спрямована на зняття мовних і смислових труднощів, знайомство з новою лексикою, граматичними конструкціями, розвиток мовленнєвих навичок і умінь, уваги й інтересу до запропонованої теми. Там можуть виконуватися вправи на формування мовленнєвих навичок, завдання, орієнтовані на зняття лінгвальних, паралінгвальних та екстралінгвальних труднощів; відбуватися постановка мовленнєво-комунікативних завдань та інструктаж щодо їх виконання. 2) Друга робоча зона – онлайн навчання, що передбачає використання мережі Інтернет: студентам надається персональний комп'ютер або планшет з виходом до Інтернету, інструкція щодо завдань і

час на їх виконання. У цій зоні може відбуватися виконання завдань на аудіювання з наступною фіксацією інформації, необхідної для використання в монологічному та діалогічному мовленні; завдань на спостереження за невербальною поведінкою японців; пошук в Інтернеті інформаційних ресурсів, які містять екстралінгвальну інформацію та їх опрацювання. 3) Третя робоча зона – робота студентів у групах. Вона може бути розрахована на виконання колективного творчого завдання [4, с. 203], а також обговорення прослуханих (також прочитаних) матеріалів, формування вмінь діалогічного мовлення. 4) Четверта робоча зона – дистанційна. У ній студенти самостійно виконують мовленнєві вправи; готують монологічні повідомлення та обговорення: слухають (і читають) тематичні тексти, рекомендовані викладачем, а також самостійно знайдену в Інтернеті інформацію (які є джерелом для презентацій-повідомлень та обговорень); у парах складають і розігрують діалоги, продумують питання для обговорень і дискусій. 5) П'ята робоча зона – аудиторно-презентаційна. Студенти роблять презентації-повідомлення, а також обговорюють їх усією аудиторією.

Ротаційна модель «*Перевернута аудиторія*» (*Flipped Classroom*) полягає в тому, що студенти одержують інформацію не в готовому вигляді від викладача, а добувають знання самостійно. Після самостійного опрацювання студентами певної інформації на занятті відбувається її осмислення, активізація та систематизація, обговорення, вирішення завдань, пов'язаних із цією інформацією [3, с. 221; 5, с. 74]. Означена модель передбачає сформованість у студентів навчальної автономії, а також наявність умінь аргументувати, базових знань, які їм дозволяють адекватно сприймати новий матеріал. Згідно з навчальним планом, цю модель доцільно застосовувати на четвертому курсі ОР «бакалавр», тобто, на рівні навчання мови B2 (зрідка B1). У навчанні майбутніх філологів усного японського мовлення означена модель може функціонувати у такому форматі: а) формування мовленнєвих і лінгвосоціокультурних навичок; б) підготовки навчальних проєктів-презентацій соціокультурного змісту на основі прослуханого матеріалу (можна також долучати і прочитаний матеріал).

Отже, студенти очно набувають первинних мовленнєвих і лінгвосоціокультурних умінь, а дистанційно виконують комплекси вправ, які сприяють формуванню мовленнєвих і лінгвосоціокультурних навичок; а також дистанційно готують проєкт (на основі прослуханих, прочитаних матеріалів про культуру та побут японців), готуються до обговорення низки питань, тоді як в аудиторії відбувається презентація та обговорення проєкту.

Інші моделі змішаного навчання можуть використовуватися лише частково. Зокрема, модель «*Flex*» зручно використовувати для роботи зі студентами, що знаходяться

на індивідуальному графіку, або з певних причин вимушені наздогнати певний матеріал. Модель «*Online Lab*» передбачає скоріше дистанційне навчання, викладання всього курсу на онлайн-платформу, тому її використання має мати особливі передумови (зокрема, вона може використовуватися під час карантину). Модель «*Self-Blend*» передбачає, що студент самостійно вирішує, які з традиційних курсів йому необхідно доповнити додатковими віддаленими онлайн-заняттями та які з мовленнєвих навичок він хотів би поглибити, тому її можна застосовувати лише на етапі незалежного користувача.

Зважаючи на те, що формування кожного виду мовленнєвої діяльності здійснюється шляхом вправлення в цьому виді мовленнєвої діяльності, формування вмінь говоріння можливе лише за умов організації вправлень у говорінні, створення відповідних комунікативних ситуацій, наявності реальних осіб-комунікантів. Отже, вважаємо, що жодна з технологій дистанційного навчання не здатна повністю реалізувати процес формування компетентності в говорінні (виняток можуть складати хіба що заняття по скайпу (коли викладач по скайпу дистанційно проводить заняття)), для впровадження яких нині в ЗВО немає ні економічних, ні правових передумов. Однак формування рецептивних навичок і вмінь (читання / аудіювання), вмінь письма та відповідних мовленнєвих навичок, необхідних для реалізації цих умінь, можливе в умовах дистанційного навчання. Тому найоптимальнішими моделями змішаного навчання іноземних мов вважаємо моделі, в яких поєднуються очні та дистанційні форми навчання, при чому очні слугують не як спосіб консультування студентів, не як додаткові, а як єдино можливі форми організації навчання та досягнення навчальних цілей.

Отже, у **результаті** дослідження було запропоновано чотири основних і три допоміжні моделі змішаного навчання, що можуть бути використані для навчання японського усного мовлення майбутніх філологів-японістів.

Висновки з даного дослідження. У процесі інтерпретації наукових джерел, присвячених моделям змішаного навчання, обґрунтовано, що ключовими моделями в навчанні японського усного мовлення є модель «*Face-to-Face Driver*» та ротаційна модель, яка включає в себе модель почергового розподілу форм роботи, модель «зміна робочих зон», і модель «*Перевернута аудиторія*». Ці моделі можуть застосовуватися впродовж усього періоду навчання студентів на освітньому рівні «бакалавр» і сприяють формуванню всіх компонентів комунікативної компетентності. Моделі «*Flex*», «*Online Lab*» та «*Self-Blend*» є допоміжними й орієнтовані на часткове досягнення окремих цілей навчання.

Перспективи подальших розвідок. У майбутньому доцільно було б дослідити, які моделі варто застосовувати для розвитку інших мовленнєвих навичок, зокре-

ма читання та письма, при навчанні японської мови, а також розширити та дослідити специфіку використання наведених моделей під час викладання інших предметів, пов'язаних із здобуттям спеціалізації у галузі японістики, зокрема, спеціалізованих видів перекладу з японської та на японську мову.

Список використаних джерел

1. Айнуддинова И. Н. Актуальные вопросы применения технологии смешанного обучения (blended learning) при обучении иностранным языкам в вузе. *Общество: социология, психология, педагогика*. 2015. № 6. URL: http://dom-hors.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/spp/2015-6/pedagogics/ainutdinova.pdf.
2. Мохова М. Н. Активные методы в смешанном обучении в системе дополнительного педагогического образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Москва, 2005. 155 с.
3. Попова Т. П., Ненасева Т. А. Информационные технологии в обучении иностранным языкам в вузе (модель смешанного обучения). *ИСОМ*. 2016. № 6-1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnye-tehnologii-v-obucheniinostrannym-yazykam-v-vuze-model-smeshannogo-obucheniya>.
4. Просвиркина И. И., Садретдинова Т. А., Яхно М. Д., Фролова А. М. Использование моделей смешанного обучения при обучении говорению. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2017. № 12-4 (78). С. 202–205.
5. Розанова Я. В. Технология ротационной модели метода смешанного обучения в неязыковом вузе. *Magister Dixit*, 2014, № 2 (14). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologiya-rotatsionnoy-modeli-metoda-smeshannogo-obucheniya-v-neyazykovom-vuze>.
6. Утёмов В. В., Горев П. М. Межпредметная технология смешанного обучения в школьном образовании. *Концепт*. 2018. № 4. С. 1–11. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=34974729>.
7. Фандей В. А. Смешанное обучение: современное состояние и классификация моделей смешанного обучения. *Информатизация образования и науки*. 2011. № 4 (12). С. 115–125.
8. Staker H., & Horn M. B. *Classifying K-12 blended learning*. Mountain View, CA: Innosight Institute, Inc, 2012. URL: <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>. (дата звернення: 23.02.2020).

References

1. Aynutdinova, I. N. (2015). Aktualnyye voprosy primeneniya tehnologii smeshannogo obucheniya (blended learning) pri obuchenii inostrannym yazykam v vuze [Topical issues of using the blended learning technology for foreign language instruction in the university]. *Obschestvo: sotsiologiya, psichologiya, pedagogika [The society: sociology, psychology, pedagogy]*, 6. Retrieved from http://dom-hors.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/spp/2015-6/pedagogics/ainutdinova.pdf [in Russian].
2. Mohova, M. N. (2005). *Aktivnyye metody v smeshannom obuchenii v sisteme dopolnitelnogo pedagogicheskogo obrazovaniya [Active methods in blended learning within the system of additional pedagogic education]*. (Extended abstract of PhD diss.). Moskva [in Russian].
3. Popova, T. P., & Nenasheva, T. A. (2016). Informacionnyye tehnologii v obuchenii inostrannym yazykam v vuze (model' smeshannogo obucheniya) [Informational technologies in foreign language instruction in the university]. *ISOM*, 6-1. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/informatsionnye-tehnologii-v-obucheniinostrannym-yazykam-v-vuze-model-smeshannogo-obucheniya> [in Russian].
4. Prosvirkina, I. I., Sadretidnova, T. A., Yahno, M. D., & Frolova, A. M. (2017). Ispol'zovanie modeley smeshannogo obucheniya pri obuchenii govoreniyu [Using blended learning models for oral language instruction]. *Filologicheskie nauki, Voprosy teorii i praktiki [Philological sciences, Issues of theory and practice]*, 12-4 (78), 202-205 [in Russian].
5. Rozanova, Ya. V. (2014). Tehnologiya rotatsionnoy modeli metoda smeshannogo obucheniya v neyazykovom vuze [Technology of implementing the rotation blended learning model in a non-linguistic university]. *Magister Dixit*, 2 (14). Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologiya-rotatsionnoy-modeli-metoda-smeshannogo-obucheniya-v-neyazykovom-vuze> [in Russian].
6. Utyomov, V. V., & Gorev, P. M. (2018). Mezhpredmetnaya tehnologiya smeshannogo obucheniya v shkolnom obrazovanii [Transdisciplinary technology of blended learning in school education]. *Kontsept [Concept]*, 4, 1-11. Retrieved from <https://elibrary.ru/item.asp?id=34974729> [in Russian].
7. Fandey, V. A. (2011). Smeshannoe obuchenie: sovremennoe sostoyanie i klassifikatsiya modeley smeshannogo obucheniya [Blended learning: current state and classification of the models of blended learning]. *Informatizatsiya obrazovaniya i nauki [Information of education and science]*, 4 (12), 115-125 [in Russian].
8. Staker, H., & Horn, M. B. (2012). *Classifying K-12 blended learning*. Mountain View, CA: Innosight Institute, Inc. Retrieved from <https://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 27.03.2020